

Розширено можливості по доступу населення до суспільно важливої інформації, у тому числі із застосуванням новітніх технологій, що сприяло такому: запроваджено надання доступу до публічної інформації у формі відкритих даних; розвинуто електронну систему подання і оприлюднення декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; функціонування Єдиного веб-порталу використання публічних коштів; визначено процедуру електронних звернень громадян та електронних петицій; розпочато впровадження міжнародних стандартів щодо ініціатив з прозорості видобувних галузей й інфраструктури; впроваджено електронну систему публічних закупівель.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні : Указ Президента України від 26.02.2016 р. № 68/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016#Text>
2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/conv#Text>
3. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text>
4. Гапоненко Л. В. Громадський контроль за діяльністю органів виконавчої влади: сутність та механізм реалізації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 4. С. 43–47.
5. Добровіцька К. С. Основні поняття та правове регулювання громадського контролю діяльності органів місцевого самоврядування. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 43. С. 303-308.

REFERENCES:

1. Pro spriannia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini (2016) . [On promoting the development of civil society in Ukraine]. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26.02.2016 r. № 68/2016. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016#Text> [in Ukrainian].
2. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini. (1997, May 21). [On local self-government in Ukraine]. Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 № 280/97-VR. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/conv#Text> [in Ukrainian].
3. Pro zabezpechennia uchasti hromadskosti u formuvanni ta realizatsii derzhavnoi polityky. (2010). [On ensuring public participation in the formation and implementation of public policy]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.11.2010 [in Ukrainian].
4. Haponenko L.V. (2015) Hromadskiy kontrol za diialnistiu orhaniv vykonavchoi vlady: Sutnist ta mekhanizm realizatsii. [Public control over the activities of executive bodies: the essence and mechanism of implementation]. Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal. No 4. 43–47. [in Ukrainian].
5. Dobrovitska K. (2015) Osnovni poniattia ta pravove rehuliuвання hromadskoho kontroliu diialnosti orhaniv mistsevoho samovriaduvannia. [Basic concepts and legal regulation of public control over the activities of local governments]. Efektivnist derzhavnoho upravlinnia. vyp. 43. 303-308. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 15.04.2022

УДК 342.9

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-12-90-94

Корнійченко Анастасія Олександрівна,
 доктор філософії зі спеціальності 081 Право,
 старший викладач кафедри права та правоохоронної діяльності
 Центральноукраїнського державного педагогічного
 університету імені Володимира Винниченка
 e-mail: anastasiakorniichenko@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7826-4386>

СПВІДНОШЕННЯ ПРАВОВИХ КАТЕГОРІЙ «ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО» ТА «SMART-СУСПІЛЬСТВО»

У статті розкрито зміст категорії Smart-суспільства та здійснено співвідношення правових категорій «Smart-суспільство» та «інформаційне суспільство».

Виявлено, що інформаційне суспільство нерозривно пов'язано із розвитком та поширенням ролі інформаційно-комунікаційних технологій, наявністю належного інформаційного сектору технологій, з високим рівнем інформаційної культури у всіх сферах суспільного життя, доступністю та прозорістю інформації.

Зазначено, категорія «Smart» означає розумний, тобто такий, що сприяє розвитку розумних технологій і формуванню розумного суспільства, перехід «традиційного» інформаційного суспільства до суспільства знань або

Smart-суспільства, керівною парадигмою якого є прагнення покращувати всі сфери життєдіяльності людини, використовуючи інформаційні технології для створення нової якості життя. Smart-суспільство є новою моделлю інформаційного суспільства, яке пронизує всі сфери суспільного життя, а саме – економічну, політичну, соціальну, духовно-культурну, освітянську сфери життєдіяльності.

Кореляція правових категорій «інформаційне суспільство» та «Smart-суспільство» дала змогу стверджувати, що вони наділені як спільними, так і відмінними характеристиками. До спільних рис можна віднести наступні: 1) означені категорії є доволі подібними, але не тотожними; 2) вони з'явилися в один період (на початку 1960-х рр.); 3) обидві нерозривно пов'язані з інформаційним сектором; 4) стосуються всіх сфер суспільного життя; 5) детерміновані розвитком інформаційно-комунікаційних технологій. Зазначено, що між ними існують й певні відмінності, головною із яких виступає нерозривність Smart-суспільства з цифровими технологіями, в той час як інформаційне суспільство не має такої залежності від Smart-технологій. Зроблено висновок, що Smart-суспільство виступає новою, більш сучасною, формою інформаційного суспільства, яке характеризується своїми особливостями та специфічними характеристиками.

Ключові слова: публічне адміністрування, Smart-суспільство, Smart-управління, інформаційно-комунікаційні технології, інформаційне суспільство.

Korniychenko A. THE RELATIONSHIP BETWEEN THE LEGAL CATEGORIES «INFORMATION SOCIETY» AND «SMART-SOCIETY»

The article reveals the content of the category of Smart-society and correlates the legal categories of "Smart-society" and "information society".

It was found that the information society is inextricably linked with the development and dissemination of the role of information and communication technologies, the availability of an appropriate information sector of technology, a high level of information culture in all spheres of public life, accessibility and transparency.

It is noted that the category "Smart" means smart, one that promotes the development of smart technologies and the formation of a smart society, the transition of "traditional" information society to a knowledge society or Smart-society, whose guiding paradigm is the desire to improve all spheres of human life. to create a new quality of life. Smart-society is a new model of information society, which permeates all spheres of public life, namely – economic, political, social, spiritual, cultural, educational spheres of life.

The correlation between the legal categories "information society" and "smart society" allowed us to say that they have both common and different characteristics. The common features include the following: 1) these categories are quite similar, but not identical; 2) they appeared in one period (in the early 1960s); 3) both are inextricably linked to the information sector; 4) apply to all spheres of public life; 5) determined by the development of information and communication technologies. It is noted that there are some differences between them, the main of which is the inseparability of the Smart-society with digital technologies, while the information society is not so dependent on Smart-technologies. It is concluded that the Smart-society is a new, more modern form of information society, which is characterized by its own features and specific characteristics.

Key words: public administration, Smart-society, Smart-management, information-communication technologies, information society.

Постановка проблеми. Поступово наближаючись по реалій ЄС, Україна продовжує провадити низку змін у правовій, економічній, політичній сферах суспільного життя. Заходи, які при цьому вживаються, здійснюються на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. Всі вони спрямовані на мінімізацію, а в подальшому – і ліквідацію різниці між рівнем та способом життя громадян нашої держави та країн-учасниць ЄС. У цьому контексті особливої уваги потребує висвітлення формування у розвинутих країнах світу (у тому числі й у держав, які на сьогоднішній день входять до ЄС) такого нового соціального явища як Smart-суспільство.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Цікавим видається той факт, що наукові положення щодо Smart-суспільства досить відрізняються за своїм змістом. Так, представники юридичної спільноти, зокрема Є. Болотіна, Д. Дубков, П. Клімушкін, Г. Ковтун, І. Котовська, Л. Лощина, І. Луциків, Г. Радковська, А. Серенок, О. Сороківська та інші, наголошують на становленні інформаційного суспільства. У свою чергу, науковці філософських наук, а саме – Р. Андрюкайтене, І. Ардашкін, В. Воронкова, С. Захарова, О. Кивлюк, В. Мельник, І. Рижова, Т. Романенко, Д. Свириденко, О. Семеніхіна й інші, наголошують на відходженні від інформаційного суспільства та становленні на його основі нового суспільства покоління Smart (тобто, Smart-суспільства). Це породжує науковий інтерес до новітнього для юридичної науки Smart-суспільства та відповідної діяльності публічної адміністрації в умовах його становлення.

Мета статті – розкрити зміст категорії Smart-суспільства, а також провести відповідну кореляцію між нею та категорією «інформаційне суспільство».

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно поглядів Р. Андрюкайтене, В. Воронкової та О. Кивлюк, на зміну інформаційному суспільству йде «суспільство знань», що забезпечує використання інформації у всіх галузях життя соціуму, культури, науки, освіти, що породжує нові форми взаємодії – економічні, політичні та культурні форми, які важко описати в межах наявних теоретичних конструктів. Інформаційне суспільство трансформується у «суспільство знань», а потім у Smart-суспільство, що дає поштовх новим соціальним дискурсам і стимулює до рефлексії [1, с. 27-28]. Як бачимо, науковці наголошують на наявності нового, так званого «перехідного» суспільства, яке існує між застарілим інформаційним та подальшим Smart-суспільством. В свою чергу, у наукових колах основну увагу привертає останнє, принципово нове як з точки зору антропологічних, так і філософських систем знань, суспільство.

Разом із тим, видається логічним питання, настільки ж відрізняються за сутністю та змістом

означені види сучасного суспільства? Зупинимось на цьому детальніше.

Так, згідно енциклопедичних видань, тлумачних словників та наукових розробок, інформаційне суспільство – це:

– нова історична фаза розвитку суспільства, в якому виробництво, використання та споживання інформації стає визначальним способом діяльності в усіх сферах суспільного буття (економіці, політиці та культурі); особливістю цього типу суспільства є вирішальна роль інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ), виробництво інформації та знання [2];

– визначальні для людського життя зміни у сучасному суспільстві, що спричинюються інтенсифікацією в ньому інформаційних потоків на базі розвитку ІКТ [3];

– сучасне суспільство з високим рівнем розвитку інформаційної культури (створення, переробки та використання інформації), яке характеризується: по-перше, здатністю якісно продукувати всю необхідну для життєдіяльності суспільства інформацію; по-друге, наявністю розвиненої інформаційної інфраструктури суспільства; по-третє, високим рівнем доступності всіх членів суспільства необхідної інформації; по-четверте, великою часткою працездатного населення, що працює в інформаційному секторі економіки [4].

Термін «інформаційне суспільство» вперше почали використовувати в експертних колах Японії та США (Ю. Хаяші, Ф. Махлап) на початку 1960-х рр. У західній футурологічній літературі кінця 1960-х – початку 1970-х рр. зазначалося, що основою формування інформаційного суспільства (технотронного суспільства, суспільства знань) є розвиток обчислювальних та інформаційних технологій. Серед інших чинників та наслідків – набуття інформацією глобального характеру (її розповсюдження вже не залежить від державних кордонів, значно зростають технічні можливості збору, оброблення, збереження та передавання інформації, а також доступу до неї, вплив інформації на різні сторони людської життєдіяльності), поглиблення процесу децентралізації суспільства, перехід до нових форм та способів зайнятості. Концепція інформаційного суспільства у подальшому розвивалась як різновид доктрини постіндустріального суспільства, основу якої розробляли Д. Белл, Е. Тоффлер, Г. Кан, А. Турен та ін. Розглядаючи суспільний розвиток як історичну зміну виробничих стадій, вони пов'язують становлення інформаційного суспільства із заміною аграрного та індустріального способів суспільного виробництва, які домінували в історичному минулому, на економіку інформації та знань [2].

Резюмуючи зазначене зауважимо, що інформаційне суспільство нерозривно пов'язано із розвитком та поширенням ІКТ, наявністю належного інформаційного сектору технологій, з високим рівнем інформаційної культури у всіх сферах суспільного життя, доступністю та прозорістю інформації.

У свою чергу, категорія «Smart» означає розумний, тобто такий, що сприяє розвитку розумних технологій і формуванню розумного суспільства, перехід «традиційного» інформаційного суспільства до суспільства знань або Smart-суспільства, керівною парадигмою якого є прагнення покращувати всі сфери життєдіяльності людини, використовуючи інформаційні технології для створення нової якості життя.

Вперше термін «Smart-суспільство» ввів П. Друкер ще у 1954 році, перші літери якого означали: S – Self-Directed; M – Motivated; A – Adaptive; R – Resourceenriched; T – Technology. Smart-критерії, яким повинні відповідати цілі: 1) specific – конкретний (тобто, те, чого необхідно досягнути); 2) measurable – вимірюваний (у чому буде вимірюватися результат); 3) attainable – досягнутий (за рахунок чого можливо досягнути цілі); 4) relevant – актуальний (визначення істинності цілі); 5) time-bounded – співвіднесення з конкретним строком (визначення часового проміжку, по закінченню якого ціль має бути досягнута). Правильна постановка цілей означає їх конкретність, вимірювальність, досягнутість, значущість і співвіднесеність з конкретним строком, що й означають перші літери даного терміну [5, с. 410].

До того ж, термін «Smart-суспільство» увійшов в науку після Саміту «Великої двадцятки» у Сеулі, що відбувся у листопаді 2010 року, де проходив форум з інформаційних технологій «Smart і сталі зростання». Зокрема, саме там були озвучені стратегії розвитку окремих країн (Німеччина, Південна Корея, Австралія, Нідерланди та ін.), пов'язані із Smart-технологіями або «розумними» технологіями. У перспективі, накопичення суспільством технологій роботи з інформацією зумовить появу нової якості, яку нині називають Smart-суспільство. У такому суспільстві технології, які базувалися на інформації, трансформуються у технології, які будуть базуватися на взаємодії та знаннях [6, с. 83-84].

У даному контексті також варто зазначити, що Південна Корея ще у минулому столітті переглянула власну політику суспільного розвитку країни. Зокрема, перша програма розвитку інформатизації, яка підтримана на державному рівні, була прийнята ще у 1996 році. На думку Де-Джаун Хвана, генерального секретаря Корейської ради з університетської освіти, висловлену на Міжнародному освітньому форумі «Світ на шляху до Smart-суспільства» (2012 р.), саме уряди країн повинні йти попереду всіх змін, оскільки вони є ключовими фігурами мотивації на зміни людей, які вибрали їх на керівні пости. Так, на 1999-2002 роки була розроблена програма «Кібер-Корея 21», яка включала формування глобальної державної бази знань для подальшого розвитку, масове створення кібер-шкіл, масову перепідготовку працюючого населення – близько 85% працюючих повинні були пройти підвищення кваліфікації за десятьма напрямками [7]. Поки інші країни лише починають впроваджувати у державну політику процедури застосування Smart-технологій і формування Smart-суспільства, ця країна вже активно використовує та вдосконалює їх. Завдяки ранньому осмисленні представниками публічної влади і реального запровадження заходів щодо розвитку електронної інформатизації, на сьогоднішній день Південна Корея вважається однією з передових та найрозвиненіших

країн світу стосовно технологій Smart.

Концепція Smart-суспільства, як нова модель інформаційного суспільства, впливає на всі сфери життєдіяльності суспільства – економічну, політичну, соціальну, духовно-культурну, освітянську та сприяє формуванню єдиного освітянського інформаційного простору, в контексті якого витребуваними є Smart-громадяни (розумні, інтелектуальні, креативні, здатні працювати у команді), які представляють собою інтелектуальний капітал суспільства та стратегічний ресурс держави [8, с. 189].

Як зазначають В. Воронкова, О. Кивлюк та Р. Андрюкайтене, Smart-суспільство як форма соціального життя – це нова сукупність свідчень, характеристик, що представляють певний об'єкт у його якісній визначеності, нова культурно-освітня динаміка суспільства, що дозволяє отримати нові ефекти – економічні, політичні, соціальні, духовні, освітянські [1, с. 28]. Тобто, Smart-суспільство є об'ємною категорією, яка стосується фактично всіх сфер суспільного життя. Воно впливає та проникає у повсякденну діяльність не лише суб'єктів владних повноважень, а й пересічного громадянина.

І. Ардашкін, аналізуючи зміст поняття «Smart», виділяє кілька значень, які дослідники, як правило, вкладають в нього: сучасні технології; інформаційні технології; міждисциплінарність наукових розробок; люди з відповідною (розумовою) свідомістю і поведінкою (Smart-люди); організація ефективної взаємодії людей і технологій, що веде до підвищення ступеня безпеки життя і поліпшення якості життя (Smart-середовище і Smart-взаємодія); ефективність вирішення виникаючих проблем [9, с. 35].

Ключовим у властивості «Smart» є здатність взаємодіяти з оточуючим середовищем, тому «Smart» у глобальному масштабі – це властивість системи чи процесу, яка проявляється у взаємодії з оточуючим середовищем і наділяє систему здатністю: 1) адаптації до умов, що трансформуються; 2) самостійного розвитку і самоконтролю; 3) ефективного досягнення результату, що в наш час набув більш пришвидшених та технологічних обрисів [10, с. 90]. Не випадково передові країни вже давно сформували концепції (парадигми, теорії) розвитку Smart-суспільства, а саме – розумного суспільства, розумного уряду, розумної освіти, розумного міста, що пов'язано з формуванням «економіки знань». В основі Smart-суспільства лежить розвиток «суспільства знань», цифрових технологій, цифрового суспільства, всього того, що зветься «цифровою ерою» розвитку цивілізації в умовах трансформації природи людини під впливом віртуальної реальності. Smart – це властивість об'єкта, що характеризує інтеграцію у даному об'єкті елементів, раніше не поєднаних, які здійснюються за допомогою використання мережі Інтернет. Наприклад: Smart-TV, Smart-Home, Smart-Phone, Smart-технології, що в цілому приведе до розширення трудової мобільності: в освіті, на державній службі і в багатьох інших сферах зайнятості [11, с. 129-139]. Окрім того, Smart-суспільство побудоване таким чином, що «розумна» робота, яка утворена «розумним» життям, державою і бізнесом, базується на «розумній» інфраструктурі і «розумних» громадянах, які відіграють центральну роль у створенні Smart-культури. В свою чергу, розвиток таких галузей, як Smart-транспорт, Smart-охорона здоров'я, Smart-енергетика, Smart-суспільство приведе до появи Smart-світу, детермінованого цифровими технологіями [12, с. 126].

Висновки. Таким чином, кореляція категорій «інформаційне суспільство» та «Smart-суспільство» дала змогу сформулювати низку умовиводів. Зокрема:

- 1) означені категорії є доволі подібними, але не тотожними;
- 2) вони з'явилися в один період (на початку 1960-х рр.);
- 3) обидві нерозривно пов'язані з інформаційним сектором;
- 4) стосуються всіх сфер суспільного життя;
- 5) детерміновані розвитком ІКТ.

Разом із цим, між ними існують й певні відмінності, головною із яких виступає нерозривність Smart-суспільства з цифровими технологіями, в той час як інформаційне суспільство не має такої залежності від Smart-технологій. З цього випливає, що Smart-суспільство виступає новою, більш сучасною, формою інформаційного суспільства, яке характеризується своїми особливостями та специфічними характеристиками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Воронкова В., Кивлюк О., Андрюкайтене Р. Антропологічні виміри смарт-суспільства: теоретико-концептуальний досвід. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2018. Випуск 73. С. 25-40.
2. Степаненко В. Інформаційне суспільство. Енциклопедія Сучасної України: електронна версія ; гол. редкол.: І. Дзюба, А. Жуковський, М. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=12462
3. Галушко К. Інформаційне суспільство, поняття. Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й ; Редкол.: В. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2005. 672 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Informac_suspilstvo_ponjattja
4. Бебик В. Глобальне інформаційне суспільство: поняття, структура, комунікації. *Інформація і право*. 2011. № 1(1). С. 41-49.
5. Тихомиров В. Мир на пути Smart Education. Новые возможности для развития. *Открытое образование: научно-практический журнал*. 2011. № 3. С. 410-414.
6. Рижова І., Захарова С. Вплив «smart- технологій» на розвиток smart-міста в інформаційному суспільстві. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2018. Випуск 72. С. 81-90.

7. Семеніхіна О. Нові парадигми у сфері освіти в умовах переходу до Smart-суспільства. Науковий вісник Донбасу. 2013. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2013_3_22
8. Воронкова В. Формування smart-суспільства як фактор сталого розвитку та його вплив на становлення нової освітньої парадигми. Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць; Гол. ред. В. Вашкевич. К.: Вид-во «Гілея», 2017. Вип.117 (2). С.189-193.
9. Ардашкин И. Smart-общество как этап развития новых технологий для общества или как новый этап социального развития (прогресса): к постановке проблемы. *Вестник Томского государственного университета. Философия. Социология. Политология*. 2017. № 38. С. 32-45.
10. Воронкова В., Кивлюк О. Людина в освітньому просторі smart-суспільства. *Міждисциплінарні дослідження складних систем* : зб. наук. праць. Київ :Вид-во НПУ імені М. Драгоманова, 2017. № 10-11. С. 88-95.
11. Свириденко Д. Трансформація природи людини під впливом віртуальної реальності у сучасних філософських концепціях. Мультиверсум. Філософський альманах: зб. наук. праць. К.: Український Центр духовної культури, 2008. Вип.67. С.129-139.
12. Воронкова В. Генеза від інформаційного суспільства до «smart-суспільства» в контексті історичної еволюції сучасного світу: теоретико-концептуальний контекст. *Гілея: науковий вісник*. 2017. Вип. 116. С. 128-133.

REFERENCES:

1. Voronkova V., Kyvliuk O., Andriukaitene R. (2018). Antropolohichni vymiry smart-suspilstva: teoretyko-kontseptualnyi dosvid [Anthropological dimensions of smart society: theoretical and conceptual experience.]. *Humanitarnyi visnyk ZDIA – Humanitarian Bulletin ZDIA*, 73, 25-40. [in Ukrainian]
2. Stepanenko V. (2011). Informatsiine suspilstvo. Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy: elektronna versiia [Information society. Encyclopedia of Modern Ukraine: electronic version]. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzen NAN Ukrainy. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=12462 [in Ukrainian]
3. Halushko K. (2005). Informatsiine suspilstvo, poniattia. Entsyklopediia istorii Ukrainy [Information society, concept. Encyclopedia of the History of Ukraine]. NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy. K.: V-vo «Naukova dumka», URL: http://www.history.org.ua/?termin=Informac_suspilstvo_ponjattja [in Ukrainian]
4. Bebyk V. (2011). Hlobalne informatsiine suspilstvo: poniattia, struktura, komunikatsii [Global information society: concept, structure, communications]. *Informatsiia i pravo – Information and law*, 1(1), 41-49 [in Ukrainian]
5. Tykhomirov V. (2011). Myr na puty Smart Education. Novie vozmozhnosti dlia razvytyia [The world is on the way to Smart Education. New opportunities for development]. *Otkritoe obrazovanye: nauchno-praktycheskyi zhurnal – Open education: scientific and practical journal*, 3, 410-414 [in Russian].
6. Ryzhova I., Zakharova S. (2018). Vplyv "smart- tekhnolohii" na rozvytok smart-mista v informatsiinomu suspilstvi [The impact of "smart-technologies" on the development of smart-cities in the information society]. *Humanitarnyi visnyk ZDIA – Humanitarian Bulletin ZDIA*, 72, 81-90 [in Ukrainian].
7. Semenikhina O. (2013). Novi paradyhmy u sferi osvity v umovakh perekhodu do Smart-suspilstva [New paradigms in the sphere of enlightenment in the minds of the transition to Smart-suspilstva]. *Naukovyi visnyk Donbasu – Scientific Bulletin of Donbass*, 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2013_3_22 [in Ukrainian].
8. Voronkova V. (2017). Formuvannia smart-suspilstva yak faktor staloho rozvytku ta yoho vplyv na stanovlennia novoi osvitiianskoi paradyhmy [The formation of smart-suspilstva as a factor in the development of that yogo influencing the formation of a new osvitiianskoy paradigm]. *Hileia: naukovyi visnyk – Gileya: scientific bulletin*, 117 (2), 189-193 [in Ukrainian].
9. Ardashkyn Y. (2017). Smart-obshchestvo kak etap razvytyia novykh tekhnolohiyi dlia obshchestva yly kaknovyi etap sotsyalnoho razvytyia (prohressa): k postanovke problem [Smart society as a stage of development of new technologies for society or as a new stage of social development (progress): to the problem]. *Vestnyk Tomskoho hosudarstvennoho unyversyteta. Fylosofiya. Sotsyolohiya. Polytolohiya – Bulletin of Tomsk State University. Philosophy. Sociology. Political science*, 38, 32-45 [in Russian].
10. Voronkova V., Kyvliuk O. (2017). Liudyna v osvitnomu prostori smart-suspilstva [Man in the educationalspace of smart-society]. *Mizhdystsyplinarni doslidzhennia skladnykh system: zb. nauk. prats – Interdisciplinaryresearch of complex systems: coll. science*. Wash, 10-11. S. 88-95. Kyiv :Vyd-vo NPU imeni M. Drahomanova, [inUkrainian].
11. Svirydenko D. (2008). Transformatsiia pryrody liudyny pid vplyvom virtualnoi realnosti u suchasnykhfilosofskykh kontseptsiiakh [Transformation of human nature under the influence of virtual reality in modernphilosophical concepts]. *Multyversum. Filosofskyi almanakh: zb. nauk. prats – Multiverse. Philosophical Almanac:Coll. Science*. Wash, 67, 129-139. K.: Ukrainskyi Tsentri dukhovnoi kultury, [in Ukrainian].
12. Voronkova V. (2017). Geneza vid informatsiinoho suspilstva do "smart-suspilstva" v kontekstiistorychnoi evoliutsii suchasnoho svitu: teoretyko-kontseptualnyi kontekst [Genesis from the information society tothe "smart society" in the context of the historical evolution of the modern world: theoretical and conceptualcontext]. *Hileia: naukovyi visnyk – Gileya: scientific bulletin*, 116, 128-133 [in Ukrainian]